Wonderland

Residency in Ukiha, Japan
Marieke Gelissen, 2016

In augustus 2016 was ik artist-in-residence in Ukiha, een gemeente met 30.000 inwoners op het zuid-westelijke eiland Kyushu in Japan. Ukiha ligt op een hoogvlakte tussen twee bergruggen in. Er wordt fruit geteeld en rijst verbouwd. Daarnaast is er een levendig ondernemersklimaat met veel kleinschalige ambachtelijke bedrijven en lokale producten. Ook zijn er veel creatieve ondernemers, die teruggrijpen op traditionele ambachten (houtbewerking, keramiek, zilversmeden, metaalbewerking) en die vervolgens op een hedendaagse manier toepassen.

Ik had er bijzondere ontmoetingen, onder andere met keramist Takeshi Omura, houtbewerker Kazuhiro Yamaguchi en meneer Tanakaya die een collectie exclusieve kimonostoffen heeft.

Keramist Takeshi Ohmura heeft in de bergen van Ukiha zijn atelier. De opvattingen over hoe een kop of kannetje eruit moeten zien, zijn op de Japanse theemarkt nogal strikt, vertelt hij. Daarom ontwerpt hij liever voor de Chinese theemarkt. Het kannetje kan waaruit hij thee schenkt is eigen ontwerp: ondanks het kleine formaat bijna sculpturaal van karakter.

Houtbewerker Kazuhiro Yamaguchi koopt een of twee keer per jaar een boomstam. Het liefst werkt hij met walnoot, al lukt het steeds moeilijker om daar aan te komen. Hij laat de stam in planken zagen. Die legt hij vervolgens een jaar te drogen. Keren, herstapelen… het drogen komt nauw. Met één boomstam kan hij ongeveer een jaar vooruit. In de werkplaats naast zijn huis verwerkt hij het hout tot tafels, krukjes, stoelen, snijplanken… Zijn minimalistische ontwerpen doen scandinavisch aan. Van de kleine stukken maakt hij houten kinderlepels.

Meneer Tanakaya is een succesvol zakenman. Hij heeft ook een bijzondere collectie hoogwaardige kimonostoffen. Hij verzamelt ze en verhandelt ze. Hij kiest zijn klanten: ze moeten de traditie van de kimono kennen en op waarde weten te schatten. De kimonorollen liggen zorgvuldig verpakt langs de rand van de toonkamer met tatami-matten op de vloer. Daglichtkoepels zorgen voor optimale lichtval. Als een wijnhandelaar die zijn beste wijnen toont, ontrolt hij verschillende stoffen. Elke rol bevat precies genoeg stof om een kimono uit te maken. Ingetogen en subtiel, perfect gewoven en van hoogwaardige kwaliteit zijde.
Dat is de echte Japanse kimono, verzucht hij. Die moet je weten te waarderen. Ik kijk hoe hij de rollen ontrolt en weer oprolt. Geroutineerd en zorgvuldig.

Observaties

Een nieuwe plek nodigt uit tot heldere, scherpere observaties. Ik verzamelde observaties van handelingen. Meneer Tanakaya bijvoorbeeld, die een kimonorol behendig oprolt. En de dame in de noedelfabriek die bundels noedels ritmisch schudt zodat de gebroken exemplaren er tussenuit vallen. Of de twee mannen in de meubelfabriek die samen een doos inpakken. Maar ook mijn eigen hand die een miniscuul aardewerken wegwerpschaaltje aftast.

Behalve handelingen verzamelde ik observaties van bewegingen en geluiden: de sicades die oorverdovend tsjirpen in de boom naast het huis, de libelle die op het heetst van de dag stil op een steen zit en af en toe de vleugels dichtvouwt, het water in het snelstromende beekje dat tegen de hand aanklotst die in het water hangt voor verkoeling…

De beeld- en geluidsopnames heb ik samen gebracht in de presentatie Wonderland, die twee dagen voor mijn vertrek te zien was in de residency waar ik verbleef. Op de gevel van het huis had ik een opname van een reclamebord geprojecteerd: Wonderland. Dit knipperende en flitsende

reclamebord bevond zich aan de oostzijde van Ukiha, op de gevel van de gelijknamige gokhal.

Binnen begaf de bezoeker zich door een landschap van beelden en geluiden. Keramist Ohmura zei erover: “Het was alsof ik Ukiha terug zag: de ene kant van de kamer was bevatte videofragmenten met veel menselijke activiteiten. Dat deed me aan de stad op de hoogvlakte denken. Maar als je verder naar achter liep, werd het donkerder en kouder. De videofragmenten hadden betrekking op de natuur: de libelle die haar vleugels klapte, de hand die het water in de beek langs zich liet stromen…
Het voelde alsof je de bergen in ging, met meer natuur en meer verstilling.”

Stacking

Op mijn laatste dag in Ukiha installeerde ik de fotoserie ‘Stacking’ bij Minou Books & Cafe. In deze boekwinkel kocht ik eerder het tijdschrift waarvan ik de bladzijdes gebruikte om kegels te vouwen. De kegels vielen perfect in elkaar en vormden zo perfect aansluitende stapelingen, ‘stackings’. De eigenaren van de boekwinkel annex cafe waren enthousiast over hetvoorstel om de stapelingen in hun winkel vast te leggen en ter plekke op te hangen. Daar hebben ze tot eind september gehangen. Bij terugkomst in Nederland is de fotoserie te zien geweest op de expositie ‘Unfolding the Object’ bij Van Zijll Langhout in Amsterdam.

Deze residency werd mede mogelijk gemaakt door stichting Gerbrandy Cultuurfonds en gemeente Ukiha.